

Hlasy do akce: Zahrnutí hlasů žáků a jejich rodin do rozhodování o vzdělávání

Závěrečná souhrnná zpráva

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

HLASY DO AKCE

Zahrnutí hlasů žáků a jejich rodin do rozhodování o
vzdělávání

Závěrečná souhrnná zpráva

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání (Agentura) je nezávislá a samosprávná organizace. Agentura je spolufinancována ministerstvy školství v jejich členských zemích a Evropskou komisí formou provozního grantu v rámci vzdělávacího programu Evropské unie (EU).

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však pouze názory a stanoviska autora (autorů) a nemusejí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie nebo Evropské komise. Evropská unie ani Evropská komise za ně nemohou nést odpovědnost.

Názory vyjádřené jakoukoli osobou v rámci tohoto dokumentu nutně nepředstavují oficiální názory agentury, jejích členských států ani Evropské komise.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2023

Editoři: Anthoula Kefallinou a Diana Murdoch

Tato publikace představuje zdroj s otevřeným přístupem. To znamená, že ji můžete libovolně otevírat, používat a distribuovat, pokud dostatečným způsobem připíšete autorství Evropské agentuře pro speciální a inkluzivní vzdělávání. Více informací naleznete v Zásadách Agentury pro zdroje s otevřeným přístupem: www.european-agency.org/open-access-policy.

Tuto publikaci můžete citovat tímto způsobem: Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání, 2023. *Hlasy do akce: Zahrnutí hlasů žáků a jejich rodin do rozhodování o vzdělávání – závěrečná souhrnná zpráva*. (A. Kefallinou a D. Murdoch, ed.). Odense, Dánsko

Toto dílo podléhá mezinárodní licenci **Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte komerčně-Nezpracovávejte 4.0**. Tuto publikaci nesmíte upravovat ani překládat bez souhlasu Agentury.

K dosažení lepší přístupnosti je tato zpráva k dispozici ve 25 jazycích a v přístupném elektronickém formátu na webové stránce Agentury: www.european-agency.org

Jedná se o překlad originálního anglického textu. V případě pochybností ohledně přesnosti informací v překladu si prosím ověřte originální anglický text.

ISBN: 978-87-7599-065-8 (Elektronická verze)

Sekretariát

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Dánsko
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelář v Bruselu

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brusel Belgie
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Obsah

Úvod	5
Fáze 1: Tvorba rámce VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání	6
<i>Klíčové závěry z rešerše politik</i>	6
<i>Klíčové závěry z rešerše literatury</i>	7
Fáze 2: Uvedení rámce VIA do akce	10
Sada nástrojů projektu Hlasy do akce	12
Klíčová sdělení pro tvůrce politik	13
Závěrečné poznámky	15
Literatura	16

Úvod

Pro evropské a mezinárodní organizace je prioritou podpora účasti žáků a rodin na rozhodování a rozvoji politiky. Míra, do jaké jsou žáci a jejich rodiny skutečně zohledňováni při důležitých rozhodnutích, která ovlivňují jejich život, se však stále liší.

Projekt **Hlasy do akce** (VIA), který realizuje Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání (Agentura), zkoumal, jak smysluplně zapojit hlasy žáků a jejich rodin do rozhodovacích procesů ve vzdělávání. Stalo se tak v reakci na požadavky členů Sboru zástupců ze zemí Agentury a v souladu s mezinárodními výzvami a iniciativami k většímu zapojení mezigeneračních zúčastněných stran na rozhodování o vzdělávání.

Projekt VIA měl dva hlavní cíle:

- stanovit pozadí a zdůvodnění široce uznávané potřeby zapojit hlasy žáků a rodin do rozhodování;
- identifikovat, jak by tvůrci politik a další zúčastněné strany mohli tuto potřebu naplnit v praxi v různých zemích a v různých kontextech.

Těchto cílů bylo dosaženo ve dvou po sobě jdoucích fázích. Fáze 1 sestávala z rešerše literatury, tedy analýzy toho, jak Agentura zahrnuje hlasy žáků a rodin v rámci své dosavadní činnosti, a shromažďování relevantních příkladů z různých zemí. Fáze 2 zahrnovala komplexní činnost ve třech zemích (Island, Malta a Norsko), jejímž cílem bylo identifikovat a praktikovat účinné způsoby zapojení žáků a rodin.

Fáze 1 a 2 přinesly následující výstupy:

- **rešerši literatury** poskytující koncepční a empirické pozadí projektu VIA (Evropská agentura, 2022a)
- **souhrnnou zprávu** podrobně popisující všechny činnosti v rámci projektu VIA a hlavní závěry (Evropská agentura, 2022b)
- **sada nástrojů projektu Hlasy do akce**, což je praktický online zdroj poskytující pokyny k akci
- **infografiku** znázorňující rámec VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání a související klíčová sdělení
- video, které ukazuje hlasy žáků, rodin a tvůrců politik na akci VIA
- tuto závěrečnou zprávu shrnující metodiku tohoto projektu a hlavní výsledky.

Fáze 1: Tvorba rámce VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání

Ve fázi 1 (2021) provedl tým Agentury rešerši politik a literatury z oblasti akademického výzkumu, aby pro projekt VIA vytvořil solidní koncepční a empirický základ. Tento tým rovněž shromáždil a analyzoval příklady aktivní účasti žáků a rodin na rozhodování v rámci dosavadní činnosti Agentury a jejích 19 členských zemí.

Výsledkem této práce je **rešerše literatury pro projekt VIA** (Evropská agentura, 2022a), která poskytuje cílené zdůvodnění a klíčové důkazy o smysluplných způsobech zapojení hlasů žáků a rodin do rozhodování o vzdělávání.

Závěry rešerše politiky a literatury jasně ukazují, že na důležitost zapojení hlasů žáků a rodin do rozhodování o vzdělávání je kladen stále větší důraz. Chybí však znalosti a dovednosti, jak tento aspekt uplatnit v praxi, v různých kontextech a s různými zúčastněnými stranami.

 Jsme to my, kdo se ve škole skutečně vyskytuje; proto by naše hlasy měly být nejdůležitější.

(zástupce žáků, akce VIA)

Klíčové závěry z rešerše politik

- Právo dětí na vyslechnutí a zohlednění v záležitostech, které se jich týkají, se vztahuje na VŠECHNY děti. Mezi uznáním dětí coby zástupců a skutečným využíváním tohoto práva stojí 30 let neustálé práce v oblasti rozvoje politiky a školní praxe.
- S rodinami je třeba věci konzultovat, přičemž při konečném rozhodování je vždy prvořadým hlediskem zásada „nejlepšího zájmu dítěte“.
- Děti mají právo na poradenství a podporu ze strany organizací, institucí a komunit. Rodiny mají toto právo i při plnění svých povinností vůči dětem.

- Pro zajištění práv dětí, rodičů a rodin je klíčové, aby došlo k harmonizaci politik a spolupráce mezi zúčastněnými stranami.
- Země se musí zavázat k systematizaci a rozvoji účinných procesů pro účast a interakci žáků a rodin, a to v součinnosti se všemi institucemi a zúčastněnými stranami ve všech záležitostech týkajících se dětí.

Klíčové závěry z rešerše literatury

- Přestože existuje značné množství literatury o názorech žáků ve vzdělávací rétorice a potřebě jejich vyslechnutí, propast mezi výzkumem a praxí se stále nedaří překlenout.
- Nedostatek etických přístupů se projevuje nerovnováhou moci, nejasností cílů, metod a výsledků a marginalizací a umlčováním některých hlasů.
- Výzkum se obecně zaměřuje na zapojení na úrovni školy nebo třídy a méně na zapojení do rozhodování na úrovni politiky.
- Výzkumná literatura se příliš nezabývá mezigenerační účastí nebo zapojením komunity do vzdělávání.
- Výzkum dospělých a žáků ohrožených vyloučením pokračuje „izolovaně“ a na základě různých klasifikací a označení.
- Aktivní zapojení více skupin ohrožených vyloučením do participativního výzkumu je omezené.
- Metody výzkumu zaměřeného na názory či hlasy by mohly být významně změněny větším využíváním zdrojů, které nabízejí asistenční a digitální technologie, nevládní organizace a organizace občanské společnosti.

Další práce ve fázi 1 vedla k vytvoření rámce VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání. Tento rámec, znázorněný v **infografice VIA**, má čtyři základní prvky: **Prostor**, **hlas**, **obecenstvo** a **vliv**. Tyto prvky byly převzaty z **modelu účasti dětí**, který vypracovala profesorka Laura Lundy z Queen's University Belfast (**Lundy, 2007**).

Rámec VIA aplikoval model profesorky Lundy na vzdělávací prostředí a rozšířil jej tak, aby kromě dětí a mladých lidí zahrnoval i rodiny. Vycházel také z jiných teoretických modelů zapojení žáků a rodin, které zahrnují širší etické aspekty (např. práce organizace **UNICEF, 2020**).

Tyto čtyři prvky spolupracují interaktivně a iterativně.

Prostor je obecně chápán jako možnost vyjádřit své názory v bezpečném a inkluzivním prostředí.

Hlas znamená, jak mohou účastníci vyjádřit své názory. Je určen k tomu, aby zajistil, že každý může vyjádřit své názory způsobem, který je pro každého jednotlivce nebo skupinu přístupný, relevantní, vhodný a smysluplný.

Obecenstvo zahrnuje roli posluchače při sdělování názorů. Posluchači musí být schopni zodpovědně sdělovat názory ostatních.

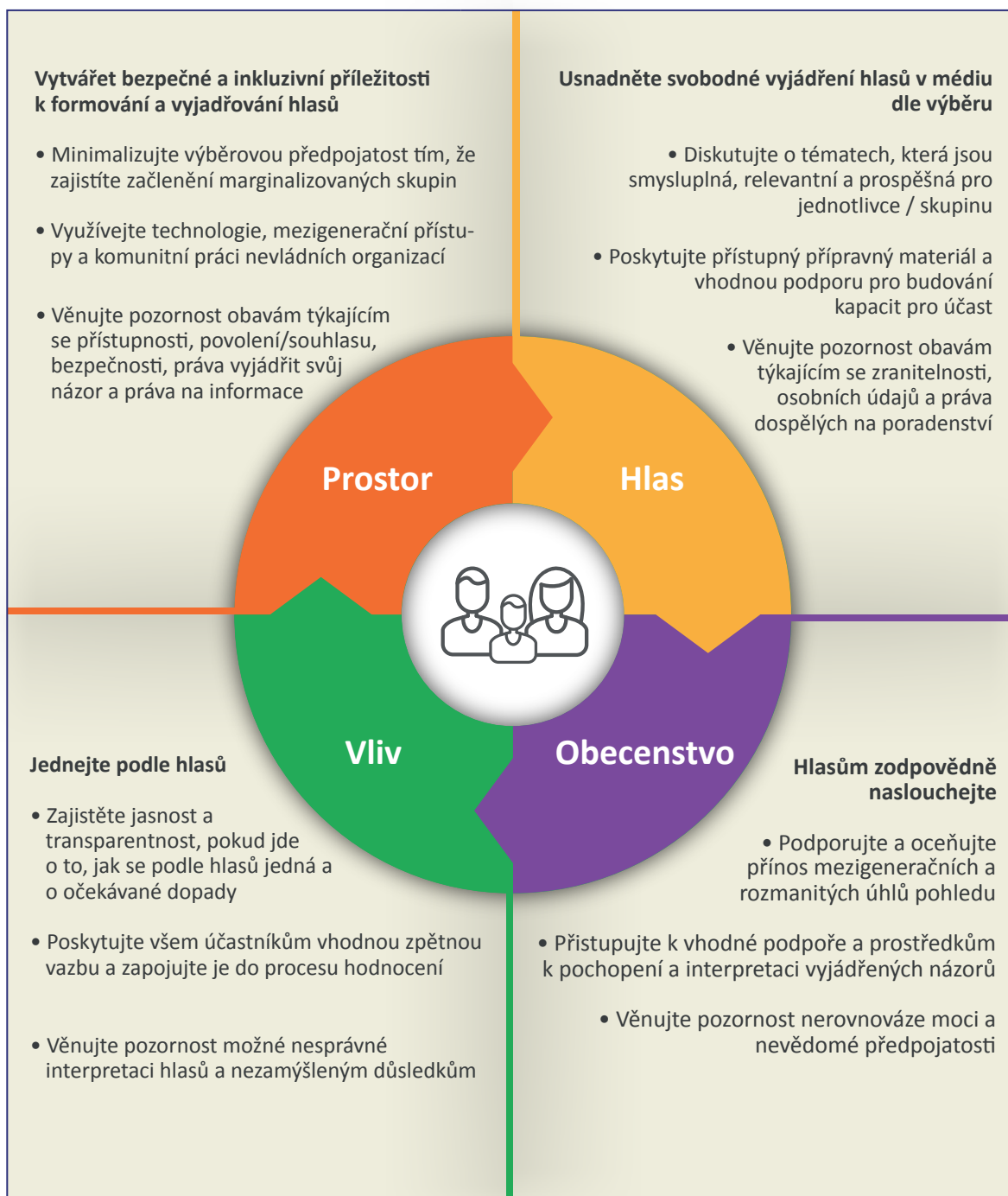

Vliv se týká způsobu, jakým jsou názory začleněny do rozhodování, a změn, které z toho vyplývají, což umožňuje smysluplnou účast.

Všemi aspekty rámce se prolíná **etický přístup**, aby se zvýšilo povědomí o otázkách, jako je souhlas, srozumění, přístupnost, zranitelnost, bezpečnost, nerovnováha moci, předpojatost a transparentnost, a aby se tyto otázky řešily.

Rámec VIA

Obrázek č. 1. Rámec VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání: klíčové prvky a etické aspekty

Fáze 2: Uvedení rámce VIA do akce

Ve fázi 2 (2022) pracovali zástupci Islandu, Malty a Norska v malé skupině a v jednotlivých zemích se zapojili do interaktivních aktivit s žáky a rodinami. Rámec VIA určil metodiku a sloužil jako praktický průvodce těmito činnostmi.

Cílem zapojení těchto zemí bylo:

- vypracovat a ověřit praktické aspekty rámce VIA ve vztahu ke klíčovým prvkům, kterými jsou prostor, hlas, obecnost a vliv;
- přispět k vývoji sady nástrojů VIA.

Každá země si zvolila vlastní téma a nejvhodnější způsob práce se zúčastněnými stranami na národní nebo místní úrovni. Tým VIA podporoval země tím, že jim poskytoval otázky k zamyšlení, které vycházely z rámce VIA, aby je provedl každou fází. V závislosti na zvoleném tématu a účastnících poskytl tým VIA také cílené praktické zdroje (tj. nástroje, pokyny a vhodné metodiky).

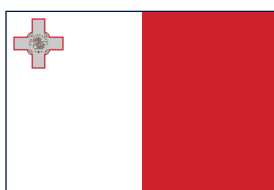
Po úvodních diskuzích ve skupinách každá země vypracovala a provedla plánovanou činnost ve svém národním kontextu. Všechny tři se zaměřily na zkoumání zkušeností žáků a rodin s účastí prostřednictvím různých aktivit „vyžadujících hlas“, např. naučných procházek, fokusních skupin, rozhovorů nebo pozorování.

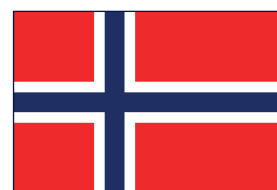
Island

Naučné procházky a
fokusní skupiny s žáky

Malta

Rozhovory s rodinami
Aktivity s žáky

Norsko

Pozorování
Průzkum mezi žáky
Rozhovory s tvůrci politik

Obrázek č. 2. Aktivity ve třech zemích

Cílem islandských aktivit bylo konkrétně vyhodnotit slibnou iniciativu, která byla dříve realizována v malé škole s vysokým podílem žáků z řad migrantů. Malta hodnotila provádění politiky zřizování jednotek pro žáky s autismem v běžných školách, a to na základě vstupů od žáků vzdělávaných v těchto jednotkách a rozhovorů s jejich rodiči. Norsko vyhodnotilo se zástupci žáků a tvůrci politik konzultační procesy a struktury, které byly zavedeny na národní úrovni.

 Ti z nás, kteří mají zkušenost s postižením, bývají z dialogu o vlastním životě často citelně vynecháni.

(Cologon, 2020, str. 2)

Navzdory rozdílům v cílech, rozsahu a kontextu těchto činností v jednotlivých zemích se během skupinových diskuzí a úvah objevila **společná témata**, která se všechna týkala dosažení smysluplné účasti:

- Ať už je účel naslouchání jakýkoli, hlasy by měly pocházet od různých žáků/rodin s **různými identitami a komplexními zkušenostmi** v různých prostředích, nikoli od homogenní skupiny.
- Zvláštní pozornost je třeba věnovat **protichůdným a rozdílným názorům**, které existují mezi různými skupinami žáků/rodin.
- V souvislosti s **anonymitou** a získáním **informovaného souhlasu** vznikají praktické a etické problémy, a to zejména při náboru žáků s různými typy potřeb a přístupnosti.
- Kvůli časovým omezením nebo **neočekávaným událostem** může být nutné učinit rozhodnutí a změny „přímo na místě“. Organizace osobních setkání žáků z celé země může být náročná na čas a zdroje a vyžaduje pečlivé plánování.
- Vyjádření názorů žáků a rodin mohou usnadnit **školy a pedagogičtí pracovníci**.

- Zvláštní pozornost je třeba věnovat zajištění smysluplné účasti těch, kteří jsou **zranitelní, marginalizovaní** nebo jejichž hlas bývá vyslyšen jen málokdy.

Tato společná témata potvrdila klíčové aspekty rámce VIA a celková **klíčová sdělení** tohoto projektu.

Zavedení participativních aktivit ve vlastním kontextu s podporou Agentury přimělo země přemýšlet o procesu **systematičtěji a s větší reflexí**, přičemž pozornost se jasně zaměřila na etické otázky ve všech fázích aktivit.

Uplatnění různých aspektů rámce umožnilo zemím uvažovat o účasti jinak. Jak uvedl zástupce Malty:

 Člověk může mít jisté výhrady a možná si myslet, že to může být skutečná výzva – ale když si vše naplánuje a má i nějaké „záložní“ pozice, uvědomí si, že ty hlasy skutečně MŮŽE slyšet.

(člen Sboru zástupců Malty)

Další podrobnosti o práci jednotlivých zemí obsahuje **souhrnná zpráva** (Evropská agentura, 2022b). Může být zajímavá zejména pro země, které usilují o podporu smysluplné účasti.

Sada nástrojů projektu Hlasy do akce

Po dokončení práce v jednotlivých zemích byly všechny závěry, klíčová sdělení, praktické materiály a zdroje z obou fází projektu VIA shromážděny do volně přístupné online sady nástrojů. **Sada nástrojů projektu Hlasy do akce** poskytuje praktické přístupy ke spolupráci s žáky a rodinami. Ukazuje, jak jednat a jak skutečně zapojit jejich hlasy do rozhodování. Obsahuje příklady členských zemí Agentury a odkazy na příslušné činnosti a výstupy Agentury, jakož i na klíčový výzkum, politiku a iniciativy různých mezinárodních organizací.

Sada nástrojů je dynamickým zdrojem, který má podpořit různé zúčastněné strany na všech úrovních vzdělávacího systému, aby se staly hybateli změn ve svých školách, komunitách, regionech a zemích. Mezi tyto zúčastněné strany mohou patřit:

- žáci, rodiny, odborníci z praxe a výzkumníci,
- vedoucí pracovníci místních škol a komunit,
- regionální a obecní orgány,
- neziskové organizace,
- tvůrci národních politik.

Země, které jsou členy Agentury, mohou i nadále nahrávat příklady smysluplné účasti ze svého prostředí.

Sada nástrojů byla představena na akci VIA v srbském Bělehradě v květnu 2023. Zúčastnilo se jí více než 80 tvůrců politik, žáků a zástupců rodin z členských zemí Agentury. Byl představen přehled projektu VIA a účastníci se zapojili do interaktivních aktivit, při nichž diskutovali o problémech a výzvách spojených s umožněním smysluplné účasti. Na akci bylo pořízeno video, které obsahuje hlasy dospělých a žáků, kteří vyjádřili svůj názor ohledně účasti na projektu VIA.

Obrázek č. 3. Společná prezentace žáka a tvůrce politiky na akci VIA

Klíčová sdělení pro tvůrce politik

Důkazy z projektu VIA ukazují, že ačkoli je účast žáků a rodin na rozhodování v agendách tvůrců politik v oblasti vzdělávání naléhavým tématem, politiky se dosud nepromítly do praxe. Aby bylo možné dosáhnout udržitelné změny, **musí tvůrci politik zahájit dialog**, který zajistí, aby se do procesu změn zapojily i hlasy žáků a rodin.

Projekt VIA určil **osm klíčových sdělení**, která mají umožnit smysluplnou účast žáků a rodin. Ačkoli jsou tato sdělení určena tvůrcům politik a dalším odborníkům a organizacím, kteří jsou držiteli pravomocí, mohou sloužit jako reference pro všechny zúčastněné strany v oblasti vzdělávání.

1. Systematizovat procesy pro smysluplnou účast žáků a rodin na celostátní, regionální a místní úrovni/úrovni komunity

V politikách týkajících se práv žáků a rodin by měly být uvedeny jasné procesy pro jejich uplatňování v celém vzdělávacím systému, které by měly být vypracovány v rámci meziodvětvové spolupráce. Po celou dobu je důležité uznávat úlohu rodin při podpoře a umožnění, aby byly názory žáků vyslyšeny a zahrnuty do rozhodování.

2. Zvýšit účast na tvorbě legislativy a politiky

Účast žáků a rodin na politické úrovni musí být skutečná, nikoli symbolická. Je třeba aktivně zapojit skupiny a jednotlivce, kteří dosud nemohli ovlivňovat politická rozhodnutí, která se týkají jak jich, tak jejich vrstevníků, škol a komunit.

3. Využívání etických přístupů ve všech fázích účasti

Etické přístupy se vztahují na otázky souhlasu, bezpečnosti a soukromí účastníků. Zvažují, jak jsou hlasy získávány, zaznamenávány, hlášeny a uplatňovány, zda jsou tyto přístupy pro žáky nebo rodiny přínosné a jak otevřeně jsou informace předávány. Je důležité řešit nerovnováhu sil při účasti.

4. Identifikovat a zapojit marginalizované, nevyslyšené a umlčované hlasy

Tvůrci politik by měli spolupracovat se školami a komunitami, aby identifikovali a zapojili hlasy osob z marginalizovaných skupin. Měli by uznat vzájemnou závislost mezi mladými lidmi a dospělými a uznat úlohu rodin při rozvoji a potvrzování názorů žáků v otázkách vzdělávání.

5. Uvědomovat si komplexnost různých skupin a vzájemně se prolínajících identit

Všechny zúčastněné strany by měly mít na paměti, že skupiny obsahují jedinečné osobnosti. Je nezbytné vzít v úvahu, že žáci a rodiny mohou mít více identit a souvislostí, které se vzájemně prolínají a utvářejí jejich perspektivy. Žáci nebo rodiny, které mají společné charakteristiky nebo „nálepky“, mají stále své vlastní zkušenosti a hlasy. Tento přístup může vést ke změnám, z nichž budou mít prospěch všichni žáci a všechny rodiny.

6. Využívat širokou škálu modelů, přístupů a zdrojů, aby se všichni mohli smysluplně zapojit

Aby bylo možné vyhovět různorodosti žáků a rodin, je důležité čerpat z různých zdrojů a zajistit rovnost v každé fázi. Organizátoři programů a tvůrci politik mohou při navrhování participativních činností v rámci politiky a praxe vycházet z různých koncepčních modelů. Tyto modely často obsahují body k zamyšlení a diskusi a praktické úvahy a pokyny. Technologie nabízejí flexibilitu, která umožňuje podporovat smysluplnou účast různými způsoby.

7. Utvářet schopnost smysluplné účasti a aktivního naslouchání

Zúčastněné strany ve vedoucích pozicích mají odpovědnost nejen za usnadnění příležitostí pro smysluplnou účast na všech úrovních, ale také za utváření schopnosti žáků a rodin zapojit se. Je důležité žáky a rodiny vhodně podporovat v tom, aby si osvojili znalosti, dovednosti a porozumění, které je k účasti nezbytné.

8. Podporovat vztahy s nevládními organizacemi a organizacemi občanské společnosti

Při zvyšování povědomí o právech a potřebách přehlížených skupin jsou důležité advokační skupiny, sdružení a místní i mezinárodní organizace. Tyto organizace často provádějí výzkum těchto problémů a vytvářejí přístupné, praktické zdroje o hlasech a účasti. Tyto zdroje, z nichž některé jsou obsaženy v **sadě nástrojů VIA**, lze použít při rozhodování a tvorbě politik v oblasti inkluzivního vzdělávání. Pro tvůrce politik je důležité zvážit možné přínosy rozvoje synergií a způsobů spolupráce s těmito oblastmi.

Závěrečné poznámky

Projekt VIA poskytl důkazy o některých způsobech, jakými se participativní tvorba politiky ve vzdělávání může stát smysluplnou a udržitelnou. Navrhl rámec VIA pro smysluplnou účast v inkluzivním vzdělávání, který je součástí sady nástrojů VIA. Jde o reflektivní pomůcku, která zúčastněným stranám umožní řešit problémy a překážky účasti v rozhodovacích procesech.

Projekt VIA zdůraznil význam **mezigeneračních přístupů**, při nichž spolupracují žáci, rodiny a tvůrci vzdělávací politiky na všech úrovních. V zájmu dosažení dalšího pokroku navrhuje **politický přístup shora dolů, podporovaný iniciativami zdola nahoru** na místní a školní úrovni.

Tento kombinovaný přístup nabízí způsob, jak zvýšit povědomí o marginalizovaných a neslyšných hlasech a usnadnit jejich aktivnější účast. Současně navrhuje demokratičtější a přímější způsob tvorby a provádění politiky, a to zapojením tvůrců politiky do interaktivních aktivit zaměřených na hlasy žáků a rodin na místní úrovni.

Doufáme, že projekt VIA a jeho klíčová poselství pro systematictější zapojení žáků a rodin do rozhodování o vzdělávání mohou přispět k vytvoření skutečné kultury naslouchání hlasům, na jejichž základě je třeba jednat.

Literatura

Cologon, K., 2020. 'Is inclusive education really for everyone? Family stories of children and young people labelled with "severe and multiple" or "profound" "disabilities"' [Je inkluzivní vzdělávání skutečně pro každého? Příběhy rodin dětí a mladých lidí s nálepkou „vážných a vícenásobných“ nebo „závažných“ „postižení“] *Research Papers in Education*, 37 (3), 395–417

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání, 2022a. *Voices into Action – The Voices of Learners and their Families in Educational Decision-Making: Literature Review [Hlasy do akce – Zahrnutí hlasů žáků a jejich rodin do rozhodování o vzdělávání: Rešerše literatury]*. (D.C. Murdoch, A. Mangiaracina a A. Kefallinou, ed.). Odense, Dánsko

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání, 2022b. *Voices into Action: Promoting learner and family participation in educational decision-making [Hlasy do akce: Podpora účasti žáků a rodin na rozhodování v oblasti vzdělávání]*. (A. Kefallinou, D.C. Murdoch, A. Mangiaracina a S. Symeonidou, ed.). Odense, Dánsko

Lundy, L., 2007. "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child' [„Hlas“ nestačí: Konceptualizace článku 12 Úmluvy Organizace spojených národů (OSN) o právech dítěte] *British Educational Research Journal*, 33 (6), 927–942

UNICEF, 2020. *Engaged and Heard! Guidelines on Adolescent Participation and Civic Engagement [Zapojen a vyslyšen! Pokyny k účasti dospívajících a občanské zapojení]*. New York: UNICEF

Sekretariát:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Dánsko
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelář v Bruselu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brusel
Belgie
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org